

svoje delovanje vračamo zaprašenemu gradivu življenje in obujamo (skoraj) pozabljene spomine. V 125 letih je Zgodovinski arhiv Ljubljana namreč zbral nešteto zgodb, ki se z vsakim prevzemom samo še nabirajo in čakajo na to, da se predstavijo.

Kristijan Troha

Luka Cerar, Martina Fekonja, dr. Gorazd Stariha: 4,2 KILOMETRA V POL STOLETJA 50 let Enots za Gorenjsko Kranj Spletna razstava

Tako kot novomeška in idrijska enota Zgodovinskega arhiva Ljubljana tudi Enota za Gorenjsko s sedežem v Kranju v letu 2023 praznuje 50 let delovanja. Ob tej priložnosti smo pripravili spletno razstavo, na kateri predstavljamo nekaj milimetrov od 4,2 kilometra gradiva, ki je v hrambo in varstvo prišlo na našo enoto v pol stoletja. Odločili smo se za spletno razstavo, ki je dostopna na spletni strani Zgodovinskega arhiva Ljubljana v zavihku spletne razstave.

Splet nam daje na voljo kar precej prostora, vendar se je bilo treba pri izboru gradiva vseeno nekoliko omejiti. Ob rednem delu in ciljno usmerjenjem iskanju zanimivih dokumentov smo nabrali gradivo, ki smo ga razdelili v sedem vsebinskih sklopov. V prvem, *Enota za Gorenjsko Kranj*, predstavljamo zgodovino enote – vse od zbiranja gradiva do ureditve prostorov. V sklopu *Znanje, ki izginja skozi gradivo* predstavljamo vzpon in zaton izobraževanja čevljarjev na

4,2 kilometra v pol stoletja 50 let Enots za Gorenjsko Kranj

Prešli in zaletki gradiva zaradi hidrološke erozije depozita v Pivovarni leta 1997. Na fotografiji sta Uroš Stroj in Gorazd Stariha, vodstvenika iz enote v Kranju. SL_ZAL_KRANJSKI_Pivovarna Enota za Gorenjsko Kranj, 1. n. 1. p. 1. n. 1. p.

Enota za Gorenjsko s sedežem v Kranju je bila ustanovljena s sklopi Mostnega arhiva Ljubljana 28. junija 1973. Prostore za delo je najprej dobila v stavbi Občine Kranj, kjer je začela s delovanjem še 5. marca leta 1973. Enota je takrat pokrivala območje občin Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka in Trzin. Nova organiziranost arhiva je bila formalno potrjena 30. januarja 1975, ko je skupščina mesta Ljubljane sprejela spremeno ustanovitvene odločbe arhiva.

V šestdesetih letih 20. stoletja je arhiv sklenil številne pogodbe o urejanju gradiva upravnih organov in gospodarskih organizacij na območjih ukinitih okrajev Ljubljana, Kranj in Novo mesto. Po sprejetju Zakona o arhivskem gradivu in arhivskih leta 1966 so upravnici organov z arhivom sklenili pogodbe o povračilu opravljanja arhivske službe, kar je arhivu omogočilo širjenje dejavnosti in finančno stabilnost.

Ker tedanje občine niso želele, da bi bilo njihovo arhivsko gradivo shranjeno zunaj njihove občine, je arhiv pridobil številna t. i. začne arhivske depoje.

Leta 1980 se je zaradi zgodovinske tradicije in dobrih možnosti za delo iz Enots za Gorenjsko izločila Enota v Škofji Loki. Istega leta se je enota preselila v nove prostore na Striajevi ulici 8 v Kranju.

Enota je imela že od začetka delovanja telavse in prostore. To se je naposled uredilo z zgradbo na Savski cesti 9 v Kranju, kamor se je enota uradno preselila 23. junija 1999.

Arhivsko gradivo enote se je sčasoma zadržalo v an depu, najprej v prostorih Iskre na Laborah. Leta 2019 se je gradivo preselilo v nekdanje prostore Merkurja na Kolodvorski cesti.

Delovni prostor Enots za Gorenjsko Kranj na Striajevi ulici leta 1998. SL_ZAL_KRANJSKI_Pivovarna Enota za Gorenjsko Kranj, 1. n. 1. p. 1. n. 1. p.

Odpiranje in ogled novih delovnih prostorov Enots za Gorenjsko Kranj leta 1999. Na fotografiji so Gorazd Stariha, Silvester Gacovčič in zaslavinirka za kulturo in laboratorij Direktor arhiva Enots Enots. SL_ZAL_KRANJSKI_Pivovarna Enota za Gorenjsko Kranj, 1. n. 1. p. 1. n. 1. p.

Silvester Gacovčič iz Radovljice (pravičnik) na Laborah (levo) leta 2001. Pri njihovi sta pomagala tudi nekdanji direktor Javne Agencije za Branje Kozina. SL_ZAL_KRANJSKI_Pivovarna Enota za Gorenjsko Kranj, 1. n. 1. p. 1. n. 1. p.

Slika 3: Silvester arhivsko gradivo v depozitu na Laborah iz enote preseljena v drugo leto 2002. SL_ZAL_KRANJSKI_Pivovarna Enota za Gorenjsko Kranj, 1. n. 1. p. 1. n. 1. p.

Slika 10: Otvoritev Enots za Gorenjsko Kranj. Foto: Tina Anuš, 2003. Fotografija iz ZAL, 1. n. 2003.09.23. (Fotografija iz ZAL, 1. n. 2003.09.23.)

Publikacije arhivskih Enots za Gorenjsko Kranj. Foto: Tina Anuš, 2003. Fotografija iz ZAL, 1. n. 2003.09.23. (Fotografija iz ZAL, 1. n. 2003.09.23.)

Depo v novih prostorih na Kolodvorski cesti 2. Foto: Martina Fekonja, 2023. Fotografija iz ZAL, Enota za Gorenjsko Kranj, 1. n. 2023.07.17. (Fotografija iz ZAL, 1. n. 2023.07.17.)

Ob obkretu začetka delovanja enote predstavljamo nekaj milimetrov gradiva, ki ga hranimo, celotna teža pa milimetrov poti, ki so jih v svoji petni zgodovini prehodili Gorenjci in priseljenci na Gorenjsko.

Vloga na začeti obkretu razvoja industrije v rudi tudi Manchester god Ljubljano. SL_ZAL_KRANJSKI_Pivovarna Enota za Gorenjsko Kranj, 1. n. 1. p. 1. n. 1. p.

Triglaviški dom na Kordani. Prvo koč na Kordani so po zamisli Jakuba Adama postavili čez Slovenskega glavnega mesta. Otvorili so jo leta 1906. SL_ZAL_KRANJSKI_Pivovarna Enota za Gorenjsko Kranj, 1. n. 1. p. 1. n. 1. p.

Postaja Gorenjske je bilo do tretjega časa v zbirku. SL_ZAL_KRANJSKI_Pivovarna Enota za Gorenjsko Kranj, 1. n. 1. p. 1. n. 1. p.

Poselje prebivalstva, da naj bo bolj pozorno na ljud, ki nimajo predelave železa. SL_ZAL_KRANJSKI_Pivovarna Enota za Gorenjsko Kranj, 1. n. 1. p. 1. n. 1. p.

Ste vedeli?

Konec osemdesetih let prejšnjega stoletja je arhiv začel razmišljati o hitrejšem in učinkovitejšem iskanju podatkov z uporabo računalnikov. Prvi sestanki o uvajanju računalnikov so bili leta 1984, prvi računalniški popis pa je leta 1986 nastal prav v naši enoti, na računalniku občine Kranj. Prvi računalnik je arhiv dobil leta 1983.

V letu 1983 je enota prejela 19 vlog za upravno-pravni namen. Potrebe po pogledu v arhivsko gradivo so iz leta v leto naraščale. Tako je enota v letu 2022 prejela 194 vlog za upravno-pravni namen.

Če bi arhivsko gradivo, ki ga trenutno hranimo Enota za Gorenjsko Kranj, stlačili v vrsto, bi bila ta dolga 4,2 kilometra.

Avtorji: Luka Cerar, Martina Fekonja, dr. Gorazd Stariha
Korektorka: Martina Fekonja
Oblikovalci: Barbara Rogar, Kiki Jakičević, Taja Jakič

Spletna razstava je dostopna na povezavi

Gorenjskem. Sklop *Boj proti prevratnim idejam* predstavlja previdnost pred pri-našalci nevarnih idej, predvsem komunističnimi ilegalci. V sklopu *Rokovnjači, uporniki in drugi nepridipravi* predstavljamo nekaj zanimivih dogodkov iz zgo-dovine prestopkov na Gorenjskem. Ker Bled predstavlja eno izmed pomemb-nejših turističnih točk na Gorenjskem, smo Bledu in predstavitvi nekaterih nje-govih zanimivejših vil namenili sklop *Ko boš prišla na Bled*. Glede na to, da večji del področja, ki ga pokriva naša enota, zavzema hribovje in gorovje, seveda ne moremo mimo gorskih koč, ki jih predstavljamo v sklopu *Nazaj v planinski raj*. Nazadnje smo se v sklopu *Delavski pozdrav!* dotaknili še gospodarstva in po-membnejših tovarn, ki so tako in drugače oblikovale vsakdan na Gorenjskem in tudi drugod.

Zakaj spletna razstava? Čeprav Enota za Gorenjsko nima svojih razstav-nih prostorov, smo čitalnico opremili z dvema plakatoma, ki predstavljata kra-tek izbor dokumentov in obiskovalce čitalnice vabita k ogledu spletne razstave. Ampak navsezadnje se je za razstavni prostor seveda možno dogovoriti tudi kje drugje. Kar nas je prepričalo k pripravi spletne razstave, je bila dostopnost. Med-tem ko bi fizično razstavo videli bolj kot ne samo Kranjčani in turisti, je spletna razstava dostopna komur koli od koder koli in predvsem kadar koli. Omogoča tudi, da si bralec vzame čas, si za lažje branje prilagodi velikost dokumentov, danes prebere en del, jutri drugi del razstave.

Razstavo smo pripravili Luka Cerar, dr. Gorazd Stariha in Martina Fekonja. Pri grafični podobi smo sledili smernicam, ki jih je zastavila Barbara Bogataj Kokalj, oblikovalka skupne razstave ob praznovanju 125 let Zgodovinskega ar-hiva Ljubljana. V spletni prostor sva razstavo postavila Jože Glavič in Martina Fekonja.

Prijazno vabljeni k ogledu spletne razstave, da na malce drugačen način spoznate prelepo Gorenjsko.

Martina Fekonja

Iztok Hotko, Dunja Mušič in Mitja Sadek: Pol stoletja Janusovega pogleda

Razstava ob 50. obletnici ustanovitve novomeške enote
Zgodovinskega arhiva Ljubljana

Novo mesto: razstava na prostem, Glavni trg, 9. 6.–30. 6. 2023

Začetki organizirane arhivske dejavnosti na Dolenjskem segajo v leto 1935, ko je Muzejsko društvo začelo zbirati muzealije in arhivalije za prihodnji novomeški oziroma dolenjski muzej. Podobni začetki zbiranja arhivalij so se odvili tudi v Beli krajini, ko je bilo na tradiciji predvojnih Društva za spoznava-nje Bele krajine in Tujskoprometnega društva v Metliki leta 1949 ustanovljeno Muzejsko društvo, ki je začelo z organiziranim zbiranjem belokranjske kulturne dediščine. V sedanji organizacijski obliki je bil novomeški arhiv ustanovljen leta 1973 kot enota Zgodovinskega arhiva Ljubljana, v okviru katerega danes deluje na gradu Grm.

Ob priložnosti 50. obletnice delovanja je Enota za Dolenjsko in Belo kraji-no Novo mesto pripravila premično razstavo z naslovom *Pol stoletja Janusovega pogleda*. Naslov se navezuje na zakoreninjeno mnenje, da se arhivi ozirajo pred-vsem v preteklost, vendar je dejstvo, da so zaradi razmaha novih informacijskih in podatkovnih tehnologij, ki imajo v sodobni arhivistiki pomembno vlogo, vse bolj usmerjeni tudi v prihodnost. V resnici imajo arhivi že od nekdaj dvoj-no naravo, saj se, tako kot Janus, rimski bog z dvema obrazoma, ozirajo tako v